

ธรรมศาสตร์กับการเมือง

การแสดงปาฐกถา ณ โรงแรมราชศุภมิตร ๑๓ มิถุนายน ๒๕๑๘
ในวันเลือกตั้งนายกสมาคมเศรษฐศาสตร์ปี ๒๕๑๘-๒๕๑๙

ดร. ป๋วย อึ๊งภากรณ์ เล่ม ๒ : ประวัติและความคิด, คู่แข่ง ๒๕๓๖

ขอแสดงความยินดีกับอาจารย์เกริกเกียรติ ที่ได้รับเลือกเป็นนายก (ปรบมือ) ขอแสดงความยินดีกับอาจารย์ไสว สุทธิพิทักษ์ ที่ท่านขอถอนตัวและก็ถอนได้สำเร็จ (ปรบมือ) แต่ที่เสียดายก็คือเงินสามหมื่นบาท (หัวเราะ) แต่ในวิสัยของพวกเขาเรามาธรรมศาสตร์ทั้งหลาย เมื่อท่านจะไม่เป็นนายกเราก็ยอมให้ท่านไม่เป็นนายก แต่เงินสามหมื่นบาทเอามา (ปรบมือ) ไม่ว่าจะอะไรคนรุ่นคุณไสวกับคนรุ่นผมพอๆกัน คุณไสวไม่ว่าอายุ ๕๘ ผมขอไม่ว่าผมอายุ ๕๙ (หัวเราะ) เพราะฉะนั้นไม่ว่าจะขึ้นหรือล่อง เสียทั้งนั้น หัวอกอันเดียวกัน ผมอยากจะเรียนในขั้นตอนนี้เลยทีเดียวนะครับว่ามหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ในขณะนี้มีความประสงค์เป็นอย่างยิ่งที่จะได้รับความสนับสนุนและความสัมพันธ์อันดีกับสมาคมศิษย์เก่าทั้งหลาย ในวันที่ ๑๙ มิถุนายนเดือนนี้ เราจะมีการต้อนรับกรรมการของสมาคมธรรมศาสตร์ ซึ่งจะไปประชุมกันที่ในมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ และก็เมื่อเข้านี้เองหรือเมื่อวานนี้ผมจำไม่ค่อยได้ แต่ว่าเราได้ตกลงกันว่า นอกจากสมาคมศิษย์เก่าธรรมศาสตร์ทั้งหลายไปร่วมด้วย ซึ่งเราหวังว่านายกสมาคมคนปัจจุบันท่านคงจะไปร่วมด้วย คือเรากำหนดไว้ว่าเราจะเชิญสมาคมละ

๒ ท่าน สมาคมพาณิชย์ก็จะเชิญ ๒ ท่าน ส่วนสมาคมอื่นๆ ที่
ยังไม่ได้ก่อตั้งและกำลังจะก่อตั้งนั้นก็ยังไม่เชิญไม่ได้ นอกจากนั้น
ในวันสถาปนาคือวันที่ ๒๗ มิถุนายน เราก็ใคร่จะขอให้สมาคม
ศิษย์เก่าทั้งหลายเข้าไปร่วมด้วยในงานของมหาวิทยาลัยในวัน
สถาปนาปีนี้ นอกจากนั้นเราคิดเลยไปจนกระทั่งถึงเตรียม
ธรรมศาสตร์ในรุ่นต่างๆ ซึ่งผมเข้าใจว่ามีอยู่ ๘ รุ่น รุ่นที่ ๑ ถึง
รุ่นที่ ๘ เราจะเชิญผู้แทนรุ่นละ ๒ ท่าน หวังว่าเตรียมธรรมศาสตร์
ทั้งหลายจะเข้าไปร่วมกันในงานวันสถาปนาด้วย ทั้งนี้เพื่อที่จะให้
มีความสัมพันธ์อันดีระหว่างนักศึกษาปัจจุบันและนักศึกษาในอดีต
และความสัมพันธ์ระหว่างอาจารย์ปัจจุบัน อาจารย์ในอดีต และ
นักศึกษาอดีต ข้อนี้เป็นข้อที่อยู่ในนโยบายของผู้บริหารมหา-
วิทยาลัยในปัจจุบัน เผอิญผมได้รับเกียรติให้เป็นที่ปรึกษาของ
กรรมการที่ปรึกษาของสมาคมต่าง ๆ เช่น สมาคมเศรษฐศาสตร์
นี้ตั้งแต่ผมยังเป็นคณบดีคณะเศรษฐศาสตร์อยู่ และได้รับเกียรติ
ให้เป็นกรรมการที่ปรึกษาของสมาคมธรรมศาสตร์ ในการที่ผม
มาเป็นอธิการบดี ก็ได้รับทราบมาแต่เดิมมานั้น มหาวิทยาลัย
ธรรมศาสตร์เคยต้อนรับสมาคมศิษย์เก่าเข้าไปอยู่ที่ท่าพระจันทร์นี้
แต่ต่อมาจะด้วยเหตุที่ว่าเรามีที่น้อย และมีความต้องการมาก
วันหนึ่งสมาคมธรรมศาสตร์และสมาคมบัณฑิตสตรีของธรรม-
ศาสตร์ ก็ได้รับโนติสจากผู้บริหารมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ใน
ขณะนั้นว่า พวกรุ่นน้องเขามีความต้องการจะได้ที่มาก เพราะ
ฉะนั้นพวกรุ่นพี่ขยับขยายออกไปเถิด ถ้าเป็นเรื่องจริงเช่นนี้ที่ผม
ได้ทราบมาจากสมาคมธรรมศาสตร์และสมาคมบัณฑิตสตรี ก็รู้สึก
ว่าไอ้สิ่งที่เราทำผิดไปเมื่อครั้งก่อนนี้ เราควรจะทำให้ดีขึ้นในครั้ง
นี้ เพราะฉะนั้นจึงได้มีการตกลงกันว่าในเมื่อสมาคมมีเงินที่จะสร้าง

ตึก และเวลานี้เขาก็พยายามที่จะไปหาซื้อที่นอกจากที่ท่าพระจันทร์ เพื่อที่จะสร้างสมาคม เงินของเขามีอยู่ ๕ ล้านบาท ทางมหาวิทยาลัยในปัจจุบันนี้ก็เลยเชิญให้สมาคมธรรมศาสตร์ แทนที่จะไปซื้อที่อื่นและก็ไปสร้าง ก็ไม่ต้องซื้อที่แล้ว มาสร้างในมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ เพื่อที่จะได้เป็นที่อยู่นหนาผาคั่งระหว่าง อาจารย์ นักศึกษา ข้าราชการตุลาการปัจจุบัน และกับัณฑิตและนักศึกษาเก่า ข้อนี้เป็นข้อที่เราต้องการเป็นอย่างยิ่ง สมาคมธรรมศาสตร์ก็มีข้อเงื่อนไขอยู่บ้างเล็กน้อย เดิมทีเดียวเรานึกว่าจะไปสร้างที่ข้าง ๆ สนามฟุตบอลที่เป็นตึก อมธ. ในขณะนี้ แต่สมาคมก็เกรงว่าจะไปสร้างอยู่ที่ใกล้ ๆ สนามหลวง การที่จะไปอยู่ใกล้ ๆ สนามหลวงนี้จะเห็นได้ว่า ใ้แนวของธรรมศาสตร์เราไม่ว่าเก่าหรือใหม่มักชอบชักชวนคนในสนามหลวงอยู่เสมอ (หัวเราะ) เวลาพูดกับ อมธ. ในปัจจุบันนี้เขาพูดว่า อาจารย์จะทำการพรรคการเมืองนั้นไอ้ฉันไอ้ฉัน ผมก็บอกว่าทำการพรรคการเมืองนี้ ก็ลานโพธิ์โง่งง หรือทางที่เขาจะเดินขบวนไปสถานทูตอเมริกัน ต้องประชุมใกล้ ๆ จะต้องเปิดประตูด้านสนามหลวง ทำไม่ไม่มาประชุมที่ลานโพธิ์ เขาบอกว่ามันไกล ผมถามว่าไกลอะไรกัน จากลานโพธิ์ไปสถานทูตอเมริกันกับสนามหลวงไปสถานทูตอเมริกันไม่ค่อยจะต่างกันเท่าไรหรอก เขาบอกว่าไม่ใช่หรอกครับอาจารย์ อาจารย์โง่ไปหน่อย (หัวเราะ) เขาไม่ได้พูดหรอกครับ แต่ผมรู้เขาบอกว่าไกลสนามหลวง สมาคมธรรมศาสตร์ก็เช่นเดียวกันอะไรมันไกลสนามหลวงไม่ชอบ ชอบให้มันใกล้สนามหลวง ทางเราก็บอกว่า เออที่จะไปสร้างข้าง ๆ อยู่ใกล้กับคณะสังคมฯ ซึ่งขณะนี้เป็นที่จอดรถอยู่ ฝ่ายสถาปนิกเขาไม่เห็นด้วยเลย ซึ่งจะทำให้ธรรมศาสตร์ที่มันเลวอยู่แล้วเลวร้ายลงไป เราก็บอกเขาว่า

น่าจะคิดที่อื่น ที่นี้ก็ปรากฏว่ามีกรรมการหลายท่าน เช่น คุณอุทธรณ์ พลกุล ธรรมศาสตร์นี้ยังว่างก็มี คืออยากเห็นน้ำ อยากเห็นแว่น้ำสะท้อนแสง ใครอกหักเห็นน้ำจะได้สะดวงดี (หัวเราะ) เราก็เลยรับหลักการให้ไปสร้างใกล้ ๆ น้ำ บางทีอาจอยู่ ใกล้ตึกเศรษฐศาสตร์ก็เป็นไปได้กรณีเช่นนี้ แต่ว่าที่ผมเรียนมา ทั้งหมดนี้ก็คือ

หนึ่ง เราอยากจะกระชับความสัมพันธ์ระหว่างศิษย์เก่ากับ มหาวิทยาลัย เราไม่ต้องการให้ไปอยู่ที่อื่น เราต้องการให้อยู่ด้วยกันที่นี่ คับที่อยู่ได้คับใจอยู่ยาก เราอยู่ด้วยกันนี้แล้วเราจะได้ หยิบยืมเงินซึ่งกันและกัน (หัวเราะ) แต่ที่ผมพูดถึงนักเศรษฐศาสตร์อย่างเดียว แต่ความอ่อนหนาผาคั่งอยู่ด้วยกัน ผมหวังเป็นอย่างยิ่งว่าเมื่อสมาคมธรรมศาสตร์ไปสร้างตึกห้าชั้นแล้ว สมาคมเศรษฐศาสตร์ก็คงจะมีที่อยู่ที่นั่น สมาคมสตรีปีนี้เป็นปีของสตรี จะปีนี้หรือปีหน้าก็ยังมีที่อยู่ที่ทำพระจันทร์ของเรา ถึงแม้ว่าจะขยายงานของเราว่าจะออกไปอยู่ที่อื่น ที่รังสิตเป็นต้น ก็ไม่ได้หมายความว่าเราจะทอดทิ้งทำพระจันทร์ ตรงกันข้ามเราต้องการให้อยู่ที่ทำพระจันทร์นี้ เพราะฉะนั้นผมก็เลยเรียนว่าขอให้ท่านพยายามกระชับความสัมพันธ์กับสมาคมศิษย์เก่าอื่น ๆ และก็เรา ผู้บริหารมหาวิทยาลัยในปัจจุบันนี้ก็มีความสุขอย่างยิ่ง ผมไม่ทราบที่ท่านสมาชิกทั้งหลายจะหิวมากหิวน้อยแค่ไหน เมื่อเช้านี้ผมอ่านหนังสือพิมพ์ว่าที่ผมได้รับเชิญมาพูดในวันนี้จะพูดเรื่อง เศรษฐกิจของประเทศไทย แต่ที่ผมบอกกับอาจารย์วรวรรณว่าที่ผมจะพูดนั้น พูดเรื่องธรรมศาสตร์กับการเมือง (ปรบมือ) ถ้าหากว่าผมจะพูดเศรษฐกิจแห่งประเทศไทย ผมเข้าใจว่าความหิวของท่านจะมีมากขึ้น (หัวเราะ) เพราะฉะนั้นถ้าหากว่า ถ้าผม

พูดเรื่องการเมืองแล้ว ถึงแม้ว่าจะกินเวลามากกว่าเศรษฐกิจแห่งประเทศไทยอาจจะทำให้ความทิวลคนน้อยลงก็ได้ เพราะฉะนั้น ผมจะขออนุญาตพูดเรื่องธรรมเนียมศาสตร์กับการเมือง ธรรมเนียมศาสตร์กับการเมืองไม่ใช่วิชาธรรมศาสตร์และการเมือง แต่ธรรมเนียมศาสตร์กับการเมือง เอากันมันตรง ๆ ไปเลย (หัวเราะ) ไม่ทราบที่ท่านทั้งหลายเห็นชอบด้วยไหม (ปรบมือ) เมื่อท่านทั้งหลายเห็นชอบด้วย ผมจะขอขยายความแห่งการพูดออกเป็น ๓ ตอน

ตอนที่ ๑ ว่าด้วยประวัติ คนเราเมื่อแก่ ๆ แล้วมักจะพูดถึงอดีตและด้วยสายตามองไปสู่อนาคต แต่อดีตก็เป็นของสำคัญ เพราะฉะนั้นขอพูดเรื่องประวัติของธรรมเนียมศาสตร์ ม.ธ.ก. และ ม.ธ. (ปรบมือ) ถัดไปในตอนที่ ๒ ผมจะขอพูดเรื่องการเมือง และตอนที่ ๓ ผมจะขอพูดถึงเรื่องปัจจุบันและอนาคต

มหาวิทยาลัยวิชาธรรมศาสตร์และการเมืองก่อตั้งขึ้นเมื่อปี พ.ศ. ๒๔๗๗ มีกำเนิดมาจากโรงเรียนกฎหมายซึ่งกรมหลวงราชบุรีฯ ได้ตั้งไว้ในปี พ.ศ. ๒๔๔๐ และในหลวงรัชกาลที่ ๕ ท่านตั้งให้เป็นโรงเรียนหลวง คือก่อนนี้ยังเป็นโรงเรียนเอกชน พอรัชกาลที่ ๕ ท่านตั้งให้เป็นโรงเรียนหลวงในปี พ.ศ. ๒๔๕๔ เป็นโรงเรียนกฎหมายสังกัดกระทรวงยุติธรรม ต่อมาในปี พ.ศ. ๒๔๖๗ รัฐบาลในขณะนั้นได้ตั้งสถานนิติศึกษาขึ้นเพื่อที่จะอำนวยความสะดวกในโรงเรียนกฎหมายของกระทรวงยุติธรรมเพื่อที่จะให้เป็นแหล่งผลิตเนติบัณฑิต ต่อมาในปี ๒๔๗๖ ระหว่างโรงเรียนกฎหมายก็ตั้งอยู่มาเรื่อย ๆ ในปี ๒๔๗๖ การเมืองเข้ามาครอบงำกับโรงเรียนกฎหมายกระทรวงยุติธรรม โดยที่ว่าโรงเรียนกฎหมายได้ถูกยุบไป แล้วก็ในปี ๒๔๗๖ นั้น โรงเรียนกฎหมายไปรวมกับโรงเรียนข้าราชการพลเรือนซึ่งอยู่ในจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย รวมกันเรียก

ว่าคณะนิติศาสตร์ อยู่ในสังกัดของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ท่านทั้งหลายคงจะทราบและจำได้ว่ารัฐบาลของพระยามโนปกรณนิติธาดา และในระหว่างนั้นหลวงประดิษฐมนูธรรมได้ถูกเนรเทศไปอยู่ในยุโรปในฐานะที่เป็นผู้ที่ถูกกล่าวหาว่าเป็นคอมมิวนิสต์ แต่ต่อมาในปี ๒๔๗๖ นั้นเอง หลวงประดิษฐมนูธรรมได้กลับมาในประเทศไทย แล้วก็ได้มีการตั้งกรรมการขึ้นสอบสวนว่าเป็นคอมมิวนิสต์จริงหรือไม่ ซึ่งใคร ๆ ก็รู้ว่าคำตอบนั้นมันมาตั้งแต่ดั้งเดิมคือไม่เป็นจริง เพราะฉะนั้นในปี ๒๔๗๗ ม.ธ.ก. จึงได้ก่อกำเนิดขึ้น เหตุที่ ม.ธ.ก. กำเนิดขึ้นในปี ๒๔๗๗ นั้นก็มีความเกี่ยวข้องกับหลวงประดิษฐมนูธรรมอยู่อย่างมาก เพราะเหตุว่าหลวงประดิษฐมนูธรรมนั้นเมื่อเราทราบประวัติท่านเคยเรียนหนังสืออยู่ที่ฝรั่งเศส และในประเทศฝรั่งเศสนั้น นอกจากจะมีมหาวิทยาลัยปารีสแล้ว ยังมีโรงเรียนที่ลือชื่ออยู่แห่งหนึ่ง คือ เอ กอลีฟ แดซ็อส โพลิติค คือ Three schools of Political Science โรงเรียนนี้มีชื่อเสียงเหลือเกินว่าได้ทำให้ประเทศฝรั่งเศสมีการศึกษาทางด้านรัฐศาสตร์และการเมืองอย่างสูง เพราะฉะนั้นเมื่อหลวงประดิษฐมนูธรรมเป็นผู้ก่อตั้งมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ในปี ๒๔๗๖ ความจริงปี ๒๔๗๖ มาสำเร็จในปี ๒๔๗๗ นั้นหลวงประดิษฐมนูธรรมได้ลอกแบบมาจาก เอ กอลีฟ แดซ็อส โพลิติค มาตั้งชื่อโดยที่ท่านประยุกต์กับสภาพการเรียนกฎหมายในประเทศไทย คือนักเรียนกฎหมายในประเทศไทยขณะนั้น ไม่ว่าจะเรียนอะไรจะต้องเรียนวิชาธรรมศาสตร์ นิติศาสตร์ ธรรมศาสตร์ ก็เลยเอาธรรมศาสตร์มารวมกับ Science Politic ก็เลยเป็นธรรมศาสตร์และการเมือง นี่เป็นเค้าของมหาวิทยาลัยเรา คราวนี้ผมจะเว้นสักพักหนึ่ง และอยากจะเรียนให้ทราบไ้เรื่องเดียวกัน

เรื่องตัวของผมเองบ้าง ทุกคนก็คงจะทราบดีแล้วว่าผมเป็นนักเรียนรุ่นแรกที่เข้าศึกษาในมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์และการเมือง พ.ศ. ๒๔๗๗ แต่ในขณะที่เดียวกันเมื่อผมจบธรรมศาสตร์ไปแล้ว ผมก็เผชิญเคราะห์ดีได้ทุนของรัฐบาลให้ไปศึกษาต่างประเทศ ผมก็ขึ้นไปบนตึกโดมในขณะนั้นเป็นห้องสมุดของมหาวิทยาลัย แล้วก็คิดว่าเราจะไปเรียนที่ไหนดี ก็ปรากฏว่ามีหนังสือคู่มือของการศึกษาวิชาเศรษฐศาสตร์อยู่เป็นปีกใหญ่และเป็นของฝรั่งเศส แล้วเขาก็อ้างว่าไอ้ที่มหาวิทยาลัยที่มีชื่ออยู่ในขณะนั้นคือ London School of Economics and Political Science ทีนี้ถ้าอ่านประวัติของ London School of Economics and Political Science จะเห็นได้ว่าผู้ที่ก่อตั้ง London School of Economics and Political Science นั้นคือพวกเฟเบียน โซเชี่ยลิสต์ มีเบอร์นาค ฮอว์ ปี F. cwellls ซึ่งแล้วเขาก็ลอกแบบมาจากไหน มาจาก เอ กอลีฟ แดชิวส์ โพลิติค ซึ่งก็เข้ากันดีกับวิชาธรรมศาสตร์และการเมือง เมื่อผมไปอยู่ใน London School of Economics and Political Science ก็รู้สึกอบอุ่นใจเหมือนกันกับอยู่ในธรรมศาสตร์และการเมือง London School of Economics and Political Science แก่กว่าธรรมศาสตร์อยู่ประมาณเกือบ ๔๐ ปี ของเขา นี่เกิดปี พ.ศ. ๒๔๓๘ ของเราเกิดในปี พ.ศ. ๒๔๗๗ ในทัศนะของผมมีอคติพอใช้ คือรู้สึกาสองสถาบันนี้ยังดำรงชื่อเสียงอยู่เรื่อย ๆ ส่วน เอ กอลีฟ แดชิวส์ โพลิติค ที่ปารีสนั้น บัดนี้ได้กลายเปลี่ยนแปลง ไมใคร่มีชื่อเสียงแล้ว เป็นโรงเรียนธรรมดาไป เพราะฉะนั้นก็เป็นที่ยินหยัดกันอยู่เสมอว่า ถ้าหากพูดถึงยุโรปแล้ว เรื่องสังคมศาสตร์นี้ไม่มีใครกิน London School of

Economics and Political Science แต่ถ้าพูดถึงเอเชียแล้ว
สังคมศาสตร์ไม่มีใครที่จะดีเกินกว่ามหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
(ปรบมือ) โปรดคำนึงถึงคำที่ผมใช้ว่า “ควร” มันอาจจะยังไม่ใช้
มหาวิทยาลัยวิชาธรรมศาสตร์และการเมืองมีชีวิตอยู่ตลอดมา
และก็ในระหว่างสงครามโลกครั้งที่ ๒ ก็เป็นที่ช่องสุ่มอั้งยี่ใหญ่ คือ
เสรีไทย เป็นที่ทำการสำหรับเสรีไทยจะได้ใช้วิธีตลบทะแลงเพื่อ
ที่จะทำให้ญี่ปุ่นเชื่อ และก็ในขณะเดียวกันก็เอาพวกที่จะต่อสู้กับ
ญี่ปุ่นนั้นเข้ามาเลี้ยงไว้ในมหาวิทยาลัยของเราที่ตึกโดมนี้แหละครับ
ไม่ใช่ที่อื่น เพราะฉะนั้นถ้าพูดไปแล้วแม้ว่าวิชาความรู้ของเรานั้น
ก็ดีอยู่แล้วละ แต่ไอ้ความที่มหาวิทยาลัยของเราบำเพ็ญตนให้เป็น
ประโยชน์แก่ประชาชนและประชาชาตินั้น ได้เริ่มทำมาตลอดไม่มี
ที่สิ้นสุด และในขณะนั้นถ้าหากเกิดว่าญี่ปุ่นเกิดชนะขึ้นมา ก็เชื่อ
ว่ามหาวิทยาลัยวิชาธรรมศาสตร์และการเมืองของเราคงไม่มีอยู่
ต้องกระเด็นไปหมด แต่เคราะห์ดีที่เขาได้ไปหมด จึงได้ดำรงชีพ
ของมหาวิทยาลัยวิชาธรรมศาสตร์และการเมือง ก็ดำรงกันมาจน
กระทั่งปี ๒๔๙๕ ซึ่งรัฐบาลในสมัยนั้นเห็นว่ามีบุคคลหลายคน
ซึ่งเป็นอันตรายแก่บ้านเมือง เช่น คุณไสว สุทธิพิทักษ์ เป็นต้น
(หัวเราะ) เพราะฉะนั้น (ปรบมือ) ไอ้มหาวิทยาลัยวิชาธรรมศาสตร์
และการเมืองนี้เอาการเมืองออกไปเสียดีกว่า ก็เลยกลายเป็น
มหาวิทยาลัยวิชาธรรมศาสตร์เฉย ๆ วิชาธรรมศาสตร์และการ
เมือง ก็เหลือธรรมศาสตร์เฉย ๆ ส่วนผู้ประศาสน์การซึ่งนับว่า
เป็นผู้ที่บริหารสูงสุดของมหาวิทยาลัยก็เลยเปลี่ยนแปลงเป็น
อธิการบดี ผมอยากจะเสนอให้พวกเรานั่งคิดกันสักนิดว่า
คำว่า “ผู้ประศาสน์การกับอธิการบดี” มันแตกต่างกันอย่างไร
อธิการบดี อธิการก็ใหญ่ บดก็ใหญ่ ถ้าเช่นนั้นก็ใหญ่สองหน

(หัวเราะ) อธิการบดีมันใหญ่เหลือเกิน ใหญ่สองหน ส่วนผู้ประธาการนั้นถ้าเปิดพจนานุกรมดู แปลว่า ผู้อำนวยการ ผู้รับใช้ ซึ่งรับใช้ ตรงกับหน้าที่ของผมซึ่งกำลังทำอยู่ในขณะนี้คือรับใช้อาจารย์อภิชัยเอย อาจารย์เกริกเกียรติเอย รับใช้นักศึกษาเอย รับใช้นักศึกษาแก่นักศึกษาใหม่นี้มันติดกันอย่างนี้ แต่ว่าในขณะนั้นปี พ.ศ. ๒๔๗๕ ผู้ที่มีอำนาจในบ้านเมืองเห็นว่าอย่ารับใช้กันเลย เป็นใหญ่กันดีกว่า ก็เลยเป็นใหญ่สองครั้ง อธิการก็ใหญ่ บดก็ยิ่งใหญ่อยู่ จบภาคหนึ่ง (หัวเราะและปรบมือ) ถ้ายังไม่หิวผมจะขอพูดการเมืองเป็นภาคสอง

ภาค ๒ พวกเราเห็นเขาตัดเรื่องการเมืองออกจากชื่อของเรา เราเสียใจ แต่ว่าเราเป็นนักวิทยาศาสตร์ในทางสังคม เราพยายามเอาอคติออกจากใจของเราแล้วก็มานั่งคิดว่ามันตัดได้อย่างไร ไอ้การเมืองนี่มันตัดกันได้อย่างไร นะฮะ ตัดกันได้อย่างไร มหาวิทยาลัยวิชาธรรมศาสตร์และการเมืองออกมาจากการเปลี่ยนแปลงการปกครอง ๒๔๗๕ ในขณะนั้นพวกรุ่นพี่ของผมเป็นนักเรียนกฎหมาย พวกนักเรียนกฎหมายที่จะเสียสละชีวิตในปี พ.ศ. ๒๔๗๕ ทำนองเดียวกับพวก ๑๔ ตุลาคม พวก ๑๔ ตุลานี้มันโหม่มาก วีรชนเอย อะไรเอย ได้ ๒๔๗๕ อย่างพวกนักเรียนกฎหมายตาย ๗ ชั่วโมง ถ้าหากว่าถูกจับเข้าไป ๗ ชั่วโมง เพราะฉะนั้นพวกเราบางทีถ้าไม่รู้ประวัติศาสตร์ บางทีเราก็นึกว่าอย่างนั้นอย่างนี้แล้วเราเอออวยนักศึกษากันได้ก็เป็นที่ดี เพราะฉะนั้นในเรื่องแรก ๒๔๗๕ เราทั้งหลายในขณะนั้นซึ่งผมอยู่มัธยม ๘ เท่านั้น พวกพี่ ๆ เขาไปกัน ผมก็ไปกับเขาเหมือนกัน ในขณะนั้นมีอยู่สองกลุ่ม ในพวกเราที่ยอมเสียสละเพื่อชาติเพื่อจะเปลี่ยนแปลงการปกครอง กลุ่มหนึ่งคือนักเรียนกฎหมาย

อีกกลุ่มหนึ่งคือพวกทหารหนุ่ม ในชั้นแรกก็กลมเกลียวกันอย่างดีเหลือเกินทีเดียว ก็ทำนองเดียวกับหลวงประดิษฐ์ หลวงพิบูลย์ กลมเกลียวกัน แต่ต่อมาก็ทำนองเดียวกับกระตังแดงกับสุนัย นิสิตนักศึกษา ของพวกนี้ไม่ใช่ของใหม่ มันเป็นของเก่า ก็เกิดแยกกัน มันก็ใครเด่นกว่าใคร อันนี้เป็นเรื่องของการเมือง เพราะฉะนั้น ในขณะนั้นจะเห็นได้ว่า นักเรียนกฎหมายซึ่งเป็นพวก รุ่นพี่ของเรา ธรรมศาสตร์บัณฑิตทั้งหลาย เป็นการเมืองเต็มเปา ไม่มีหย่อน ถัดมาในระหว่างสงครามโลกครั้งที่ ๒ เมื่อทหารกับพลเรือนแตกแยกกัน เสรีไทยก็เกิดขึ้น นี่ก็เป็นธรรมดา ธรรมศาสตร์และการเมืองก็ยุ่งเข้ามาในการเมืองระหว่างประเทศ เข้ามาเป็นเสรีไทยอย่างเต็มที่ นี่เป็นของที่ผมมองเห็นว่าพวกเรา ที่ก่อกำเนิดมาจากมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยวิชาธรรมศาสตร์และการเมืองมันหนีการเมืองไม่ได้ ถึงแม้ว่าคุณจะต้องตัดหางเราด้วนแค่ไหน ไฉนทางมันก็ยังอยู่ และมันยังกระดิกอยู่นั่นแหละ (ปรบมือ) การเมืองมันยังอยู่ มันไปไม่ได้ เหตุผลข้อที่ ๒ ที่ว่าการเมืองตัดไม่ได้คือ

๑. เราสอนอะไร เราเรียนอะไรกัน กฎหมาย รัฐศาสตร์ เศรษฐศาสตร์ สังคมวิทยา พาณิชย บัญชี วารสาร ได้พวกเหล่านี้รวมทั้งศิลปศาสตร์ ประวัติศาสตร์ จิตวิทยา พวกเหล่านี้ ถ้าคุณเอาการเมืองออกไปแล้ว วิชาเหล่านี้เป็นวิชาชนิดไหน ขนมหัก ขนมหักไม่มีข้างบนด้วย (ปรบมือ) ไม่มีไส้ ไม่มีอะไร เรียนกันไปเป็นหุ่นเท่านั้น ทำบัญชีทำไป ไม่ได้คิดหรอกว่าบัญชี มันถูกหรือผิด มันโกงกันแค่ไหนอะไรนี้ เศรษฐศาสตร์ก็เรียนไป Marginal Aggregate คุณว่ากันไปมันไม่ได้เรื่องสักอย่าง (ปรบมือ) นิติศาสตร์ก็เรียนกันไป จำนำ จำนอง ตัวแทน และไอ้

กรอบของสังคมเป็นอย่างไร ช่างมันเป็นไร มันจะเรียนอย่างนี้ไม่ได้ เรียนอย่างนี้เรียนไปเป็นทุนแท้ ๆ เพราะฉะนั้นมันจะต้องมี interdisciplinary นักปราชญ์ในคณะเศรษฐศาสตร์ในปัจจุบัน เรียน Economics equitive simultaneous อย่างนั้นอย่างนั้น แล้วก็คิดไม่ออกหกรอกครับ ต้องไปใช้เครื่องคอมพิวเตอร์ ได้คอมพิวเตอร์ก็ทำผิดเรื่อง ก็โถทำไมไม่เรียนสิ่งที่เห็นชัด ๆ หญ้าปากคอก คือที่เขาเรียกกันว่าเรียน Political Economy นี่แหละสำคัญเหลือเกิน ไปเรียนอะไรก็ไม่รู้ เรียนมันใช้ไม่ได้ หกรอกครับ เศรษฐศาสตร์นี้มันสูง ๆ ขึ้นไป แต่อย่าลืมว่ากรอบของการเมืองมันบังคับไว้ไวชอยู่ ไม่ว่าเราจะเรียนอะไรอยู่ก็ตาม นี่เป็นของสำคัญเหลือเกิน

อีกประการหนึ่งที่ผมอยากจะเรียนให้ทราบ ว่า สิ่งที่ผมประทับใจมากเหลือเกินคือ ที่โรงเรียนผมที่ลอนดอน ส่วนมากเราเรียกกันว่า LSE, London School of Economics อาจารย์ของผมคือ ลอร์ด ครอบบินส์ แกบอกอย่างนี้ นี่พวกคุณเรียน Economics, specialist economics ถ้าคุณเรียน Economics โอเค เรียนไป แต่แกบอกว่าคุณเรียนไปครึ่งโรงเรียนเท่านั้น ชื่อของโรงเรียนเรายาวตั้งโยชน์ มันยาวอย่างนี้ London School of Economics and Political Science ถ้าคุณเรียน Economics อย่างเดียวครึ่งโรงเรียน ถ้าคุณเรียน Political Science ด้วย เต็มโรงเรียน เพราะฉะนั้นอย่างไร เราต้องเรียน Political Science ด้วยตาม นี่เป็นธรรมดา เราทำไม่ได้ ตอนที่ผมจะรับเป็นอธิการบดีนี้ ผมก็เห็นว่าประเพณีของไทยเรานี้ อธิการบดีที่ดีที่สุด ก็คืออธิการบดีที่เป็นไป คือหมายความว่าไม่ออกเสียงเรื่องการเมืองอะไรทั้งสิ้น เข้ามาก็ขอรับกระผม (หัวเราะ)

ใต้เท้า (หัวเราะ) แล้วแต่รัฐบาลท่านก็แล้วกัน (ปรบมือ) แล้วแต่
 มติคณะรัฐมนตรี มติคณะรัฐมนตรีมาอย่างนี้ก็เอาอย่างนี้ ผมก็
 ขอตั้งเงื่อนไขไว้ว่าอย่าให้ผมต้องเป็นอย่างนั้นเลย ผมขอสิทธิให้
 ผมได้พูดเรื่องการเมืองบ้าง จะพูดที่ไหนก็แล้วแต่ ขอให้ผมมี
 โอกาส เมื่อวันก่อนนี้ บ้านเมือง ลงว่าไง หรือที่ไหนก็ไม่รู้ว่า
 ผมขออนุญาตตั้งเงื่อนไขไว้ว่าให้ผมพูดเรื่องการเมืองเพื่อที่ผมจะ
 ได้ช่วยนักศึกษาได้ วันนี้ผมใช้สิทธิของผมเพื่อมาช่วยนักศึกษา
 พวกไหนๆ ทั้งนั้น เพราะฉะนั้น นี่เป็นเรื่องที่จำเป็นที่จะต้องกล่าว
 กันให้มันชัด สรุปแล้วการตัดการเมืองออกจากการเรียนวิชา
 มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์แล้วทำไมไม่ได้ ถ้าทำได้ก็หมายความว่า
 ความว่า เราก็คงไม่ได้ให้การศึกษามันที่ถูกต้อง ชนิดที่จำกัดจริงๆ
 แล้วก็เป็นอันตรายแก่สังคม ไม่ใช่เป็นเพียงแต่ว่าเป็นสิ่งที่ไม่
 ควรทำ แต่เป็นสิ่งที่อันตรายแก่สังคม คือว่าจะเห็นได้ว่าโลก
 มันเปลี่ยนอยู่เสมอ เมื่อก่อนนี้ใครสอนมาร์กซิสต์ ใครสอน
 เลนินนิสต์ ใครอ่านหนังสือเหล่านี้ถูกจับเข้าคุกหมด อาจารย์ทวี
 ปานนี่ไปเยี่ยมแก่ได้แล้ว ถ้าแกยังไม่ดับชีพเสียก่อน เพราะแก
 สอนเศรษฐศาสตร์สังคมนิยม ทีนี้เมื่ออัด ๆ กันเข้าไว้ พอหลัง
 ๑๔ ตุลาคมเป็นอย่างนี้ พวกนี้ก็เหมือนพวกเราตอนเด็ก ๆ
 พ่อแม่เขาไม่ให้อ่านหนังสืออะไร เขาก็หลบอ่าน อาจารย์ทวีเป็นต้น
 ก็หลบอ่านมาร์กซิสต์ เสร็จแล้วยังไง สมัยนี้เราจะโทษเด็กได้
 อย่างไม่รู้ในเมื่อเขาจะอ่านแต่มาร์กซิสต์ เขาไม่อ่านอดัม สมิท เขา
 อาจจะทำเอง ๆ อันนี้อ่านแล้วสนุกดี อดัม สมิท มาเซลล์ มัน
 ชืด มันไม่มีปฏิกิริยา (ปรบมือ) และมันไม่ค่อยจะตำใครเพราะเขา
 ไม่ค่อยชอบ มันสวิงกลับเข้ามานี้เป็นอันตรายอย่างยิ่ง การกำจัด
 ตัดการเมืองออกจากการศึกษามหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์นี้เป็นของที่ไม่ควร

จะกระทำ แต่ว่าถ้าหากเราจะมาเปลี่ยนแปลงกันในขณะนี้มันก็ไม่จำเป็น เพราะเรารู้แล้วว่าประวัติศาสตร์จะต้องรวมอยู่กับการเมือง เหมือนกับไทยกับสยาม จะเอาไทยแลนด์หรือสยามผมไม่ว่า ขอให้มันจริงอยู่แล้วกัน ขอให้มันเป็นเอกราชมือธิปไตยอยู่ก็พอ เพราะฉะนั้นมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์จะมีการเมืองอยู่ในชื่อหรือไม่สำคัญ แต่การเมืองมันต้องมีอยู่แล้ว ผมไม่แคร์

ภาค ๓ (หัวเราะ) ปัจจุบันและอนาคตของมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์กับการเมืองในต้นปีการศึกษานี้ มหาวิทยาลัยก็ทำอย่างที่เคยทำอย่างกับในต้นปีการศึกษา ก่อน ๆ คือเมื่อเด็ก ม.ศ. ๕ ได้รับการทรมานมาหลายครั้งหลายคราวแล้ว ก็ได้มารับการทรมานครั้งสุดท้ายที่มหาวิทยาลัยเรา โดยที่อาจารย์ทั้งหลายเป็นผู้สอบสัมภาษณ์ก่อนที่จะเข้ามาในมหาวิทยาลัย ก็เกิดหนังสือพิมพ์ลงว่ามีอาจารย์ผู้หนึ่งไปสัมภาษณ์หลานของเขาว่า “คุณเป็นคอมมิวนิสต์หรือเปล่า” (หัวเราะ) แล้วหนังสือพิมพ์เอาไปลงอย่างนั้น ผมหาอาจารย์ที่สัมภาษณ์อย่างนั้นหาไม่ได้ หาไม่เจอ นึกว่าถ้าเจอจะให้รางวัล เจอแต่ความเท็จเกี่ยวกับธรรมศาสตร์มีเป็นอันมาก และขอเรียนให้ทราบว่าตั้งแต่ผมเป็นอธิการบดีมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์มา ผมก็ประกาศแก่อาจารย์ที่ไปสอบสัมภาษณ์เด็ก ถ้าจะเอาเด็กคนไหนตกต้องได้รับอนุญาตจากผมก่อนในเรื่องสัมภาษณ์นี้ พวกนี้แสนทารุณเหลือเกินกว่าจะได้มาพอนั่งโต๊ะสัมภาษณ์แล้วเราใช้เวลาไม่เกิน ๕ นาที อย่างมากที่สุด ๒๐ นาที ที่จะไปเอาเขาตก ทำลายชีวิตเขา เพราะฉะนั้นเราไม่เคยเอาใครตกเลย ไม่ว่าจะเป็คอมมิวนิสต์ ไม่ว่าจะเป็กระต๊องแดงปลอมตัวเข้ามา เป็นอะไร เอาทั้งนั้น (หัวเราะ) เอาทั้งนั้น มหาวิทยาลัยเราเอาทั้งสิ้น (ปรบมือ) ไม่เคยมีเอาใครตก เพราะ

ฉะนั้นไม่ต้องเป็นห่วง ท่านที่มีลูกหลานอย่าเอามาฝากกับผม ไปฝากกับรัฐมนตรีกระทรวงศึกษาธิการ (หัวเราะ) ถ้าหากว่า ลูกหลานท่านผ่านข้อเขียนเข้ามาแล้ว ถ้าใครตกมาบอก ไม่มี นอกจากนั้นเรายังช่วยเหลือคนอื่นเข้ามาด้วยความกรุณา ของมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ อย่างเช่นมหาวิทยาลัยบางแห่งเขา เอาเด็กขาเป๋ตก เอาเด็กตาเหล่ตก เอาเด็กที่ติดอ่างตก ถ้าเด็ก เหล่านั้นสอบเข้าธรรมศาสตร์แล้วคะแนนดีพอใช้ ตกที่โน่นเรา รับที่นี่ เราทำอย่างนี้ (ปรบมือ) เรื่องอะไร คนเรามันจะเลือกได้ อย่างไร ขาจะเป๋ไม่เป๋ (หัวเราะ) ตาจะเหล่ไม่เหล่ มันเลือกกัน ไม่ได้ บางทีคนตาเหล่ ๆ เป็นยอดมนุษย์ก็เยอะ ไม่จำเป็นที่จะต้องมาวุ่นวาย เพราะฉะนั้นผมจึงอยากจะเรียนให้ท่านทั้งหลาย ที่สำเร็จธรรมศาสตร์ คณะเศรษฐศาสตร์ ไม่ต้องเป็นห่วง ของเรา เขาว่าอย่างไร เรามีความเมตตากรุณาและมีความโอบอ้อมอารี ให้ความยุติธรรมแก่เด็กเสมอ

ข้อ ๒ ธรรมศาสตร์แดงหมดแล้วหรือ แดงหมดแล้วหรือ หนังสือพิมพ์ลงพวกทหารพูด ดร. ป่วยมาเป็นอธิการบดีในไม่ช้า หรือก ท่านหลวงประดิษฐ์จะมาเป็นประธานาธิบดี เดียวนี้พระบรมฉายาลักษณ์ลงจากธรรมศาสตร์หมดแล้ว รูปปริดี พนมยงค์ ขึ้นหมดแล้ว ไอ้เรื่องแค่นี้ใครเดินดูในธรรมศาสตร์สักนิดหนึ่งก็รู้ว่ามันเป็นอย่างไร มันจริง มันเท็จแค่ไหน แต่ไม่ใช่วิสัยคนไทย ที่จะหาสิ่งจะอย่างนี้ อ้าว เขาเลือกกัน เชื่อมันดีกว่า พวกเราเป็น อย่างนี้เสียด้วย เพราะฉะนั้นผมอยากจะเรียนว่าท่านทั้งหลาย ไม่ว่าจะไดโนเสาร์ ไม่ไดโนเสาร์ ไม่ต้องเป็นห่วง ถ้าท่านสงสัย ธรรมศาสตร์เมื่อไหร่เดินไปดู ไม่ต้องให้อธิการบดีมาอธิบายว่า มันจะเป็นอย่างไร เดินไปดูเอาเองแล้วก็จะเห็น มีบางคนเดิน

เข้าไปในตึกโดม ซึ่งเดี๋ยวนี้เขาบังคับให้อธิการบดีมาอยู่ที่ตึกโดม มันไม่ค่อยจะสบายเท่าไร เดินเข้าไปดู เอ๊ะ นี่รูปใคร ไม่รู้ครับ รูปในหลวงรัชกาลที่ ๕ และก็ถามว่าในหลวงรัชกาลที่ ๕ มีรูปไว้ทำไม เมื่อก็ผมอ่านมาแล้วว่า ในหลวงรัชกาลที่ ๕ ตั้งโรงเรียนกฎหมาย เราก็เลยตั้งรูปท่านที่นั่น เพราะฉะนั้นดูได้ครับไม่เป็นไร ข้อกล่าวหาอีกอันหนึ่งก็คือว่า เดี่ยวนี้นักศึกษาเป็นอันธพาล ไม่ว่านักศึกษาจะทำอะไร ชมชู้อาจารย์ จะเป็นอย่างไรก็ตาม อธิการบดีจะต้องเข้าข้างนักศึกษาเสมอ นักศึกษาไม่พอใจอาจารย์ ไปฟ้องอธิการบดีไล่อาจารย์ออก อะไรเหล่านี้ ข้อเหล่านี้ถ้าผมจะไล่กันจริง ๆ แล้ว คณะเศรษฐศาสตร์เกือบไม่มีอาจารย์เหลืออยู่ ไม่เหลือเลย อย่าว่าแต่คณะอื่นลำเอียง ไม่มีธรรมเนียมครับ การที่นักศึกษาเริ่มเสียชื่อในครั้งนี้นั้นมันเริ่มมาจากพวกเราเอง พวกอาจารย์ พวกรัฐบาล บ่อยอย่างต่าง ๆ บ่อยจนถึงขนาดว่าหลัง ๑๔ ตุลา แล้ว พวกเธอเป็นยอดมนุษย์แล้ว พวกเธอจะช่วยบ้านเมืองได้ โดยออกไปสอนประชาธิปไตยกับชาวชนบท แล้วก็ปล่อยออกไป พวกนี้ก็สบาย ฮึกเหิมไปดำคนนั้นคนนี้ ชนบทไม่ดี กำนันไม่ดี ข้าหลวงไม่ดีมันก็มี แต่อยากจะเรียนอยู่ข้อหนึ่งว่า record จากข้อเท็จจริง นักศึกษาธรรมศาสตร์มีจำนวนไม่กี่คนที่ไป เพราะเหตุว่าในตอนนั้นต้องสอบต้องเรียน ตอนนั้นที่ทำเสียชื่อพวกนิสิต นักศึกษานั้น ไม่ใช่ นักศึกษาธรรมศาสตร์ นี่เป็นของแน่ เป็นของที่เชื่อกันได้แน่ ๆ นักศึกษาเก่าไม่ว่าจะเป็นเศรษฐศาสตร์หรือจะเป็นที่ไหนอะไรก็ตาม เวลานี้เข้าไปในธรรมศาสตร์แล้วรู้สึกกลุ่มใจ ผมเองก็กลุ่มใจ มันกลุ่มใจเพราะอะไร มันกะกะรุงรัง โปสเตอร์นั่นโปสเตอร์นี่ ถ้าไม่ดำคึกฤทธิ์ก็ดำคนอื่น ถ้าไม่ดำคนอื่นก็ดำ ดร. ป่วย เดียวกันนิทรศการละ เดียวกันไฉน

ไอนี้ พอวันอาทิตย์เข้าก็หนังสือเทศน์หนังสือธรรมเยอะ ซึ่งก็เป็นของดี แต่มันกะกะ และนักศึกษาก็ใช้หอประชุมใหญ่อยู่เรื่อย ๆ เหล่านี้เป็นของที่เราจำเป็นจะต้องพยายามแก้ไขให้ความสะอาดมันมี ให้ความระเบียบเรียบร้อยมันมี ให้ส่งเสริมในสิ่งที่เราควรส่งเสริม แต่ว่าพยายามป้องกันในสิ่งที่ไม่ควรจะส่งเสริม ทีนี้ใครเล่าที่ปล่อยให้ให้นักศึกษาทำได้ตามใจชอบ ผมอยากจะเรียนว่าปีกลายนี้อาจารย์สัญญา ธรรมศักดิ์ ยังเป็นอธิการบดีอยู่ แล้วก็ใครต่อใครบ้าง รักษาการบ้าง ไม่รักษาการบ้าง ในปีกลายนี้ ๒๕๑๗ มีวันอยู่ ๓๖๕ วัน ใน ๑ ปี นักศึกษาใช้หอประชุม ๑๗๓ วัน ไม่มีใครทักทาน ขอเมื่อไรได้เมื่อนั้น ขอเมื่อไรได้เมื่อนั้น เรื่องอะไรขอได้ทั้งนั้น ในเดือนกรกฎาคม ๒๕๑๗ มี ๓๑ วัน นักศึกษาใช้หอประชุม ๒๗ วัน เรื่องอะไรก็ไม่ว่า และผมก็เคยเข้านั่งฟัง ในขณะนั้นผมมีได้รับผิดชอบในเรื่องงานของมหาวิทยาลัย เห็นเขามีอภิปรายกันผมก็ไปนั่งฟัง มันน่าเบื่อเหลือเกิน มันซ้ำ ๆ ซาก ๆ แล้วก็ดาราเก่าทั้งนั้นขึ้นมาเล่น คนนั้นคนนี้ ของที่จะเป็นประโยชน์ต่อประเทศจริง ๆ มันก็มีหรอก แต่ของที่ควรจะดำเนินเมืองไทยมีเรื่องที่จะด่าเยอะ (หัวเราะ) แต่ว่ามันซ้ำ และผมก็ฟังสองที่สามที ครั้งที่สองผมก็หลับไป มันน่าเบื่อ และก็ไม่มีเป็นประโยชน์ต่อนักศึกษา ไม่เป็นประโยชน์ต่อภาพพจน์นักศึกษา ผมก็เลยมาบอกว่า คุณเอาเรื่องซ้ำ ๆ ซาก ๆ คุณทำไมไม่เอาของจริง ๆ มา ใครจะรัฐประหารเราเรียกคนได้ทันที ซึ่งเราไม่เห็นด้วยว่าการที่จะเป็นเผด็จการชั่ว เผด็จการขวา เราไม่ยอมแน่ อย่างนี้ละก็ โอเค ประชาชนก็อยู่ข้างเรา แต่ว่าประเดี๋ยวก็มีกฎหมายคุณก็จะใช้หอประชุม ๓ วัน กรกฎาคมคุณจะใช้หอประชุม ๑๕ วัน อย่างนี้ไม่ถูก เอาเรื่องจริง ๆ จัง ๆ ดีกว่า เป็น

สิ่งที่เราต้องการ แต่ผมอยากจะขอพูดแทนนักศึกษาสักคนหนึ่ง ว่า ลักษณะประชาธิปไตยนั้นมันจำเป็นต้องมี Pressure group จำเป็นจะต้องมีกำลังกดดัน มิฉะนั้นแล้วมันก็ไม่ใช้ประชาธิปไตย เพราะฉะนั้น เราจะไปว่านักศึกษาทำผิดเสมอก็ไม่ถูก ผมได้ยืน อยู่เสมอในเวลานี้ เดี่ยวนี้เขาเอากฎหมายมาข่มกฎหมาย ซึ่งก็เป็น ของจริงว่าถ้าหากมันเป็นจริง ๆ มันเป็นอย่างนั้น กฎหมายจะมา บังคับกฎหมายนั้นก็สมควร แต่ว่าคนที่พูดเช่นนั้นมักจะลืมไป อีกอย่างว่า ทั้งเดี๋ยวนี้และเมื่อก่อนนี้เขาไม่ได้เอากฎหมายมาบังคับ กฎหมายก็จริง แต่เขาเอากฎคนเดียวหรือสองคนมาข่มกฎหมาย อยู่เสมอ ผมจะยกตัวอย่าง (ปรบมือ) ให้ดู เมื่อก่อนนี้ถ้าหากว่า เราจะตัดถนนไปที่ไหน รัฐบาลเวนคืน ประชาชนไม่มีเสียง ก็ตกลง ตัดไปทั้ง ๆ ที่เขาจะต้องอพยพครอบครัวไปจากที่นั่นที่นี่ รัฐบาล จะสร้างอ่างน้ำที่ไหนหรืออะไรก็ตาม เมื่อรัฐบาลจะทำ ประชาชน ก็ขัดไม่ได้ ไม่มีทางขัด เพราะฉะนั้นก็ปล่อยไป ตัวได้รับความ ลำบากต้องโยกย้าย เช่น เชื้อนย่นฮี ทุกวันนี้ก็ยังมีปัญหา พวก ที่ถูกขนย้ายไปอยู่ที่อื่นก็ได้รับความเดือดร้อน อะไรทุกวันนี้ก็ยัง ได้รับความเดือดร้อน ไปอยู่เถิน ไปอยู่ลี ไปอยู่ที่กันดาร ถ้าเรา ไปสอดดูจะเห็นว่าทุกวันนี้เขาก็ยังลำบากอยู่ แต่พอหลัง ๑๔ ตุลา นี้เขาไม่ยอมเพราะเหตุว่ามันมีอิสรภาพขึ้นมา เขาไม่ยอม เขา ไม่ยอมก็ทำอย่างไร ก็มีพวกถือแพ่งอย่างมาบประชาชนเป็นต้น เสร็จแล้วเขาก็รวมพวกกันมาประท้วงอย่างนี้ พวกที่ไม่เห็น ใคร เขาก็เรียกว่ากฎหมายมาบังคับกฎหมาย อาจจะถูกอาจจะผิด แต่ ผมอยากจะชี้ให้เห็นว่ามันเรื่องชนบท แต่เรื่องในเมืองนี้ไอ้กฎ คนเดียว กฎสองคนที่บังคับกฎหมายมีเยอะเยอะ ยกตัวอย่างเช่น ถนนอโศก-ดินแดง ผมเป็นกรรมการสภาพัฒนาฯ อยู่ บอกว่า

ให้ตัดอย่างนี้ะตรงเราวางเส้นไว้ดี ไปเมืองนอกมาพักหนึ่ง
กลับมาผลอนิดเดียวมันอ้อมโค้งอย่างนี้ โค้งมฤตยู ทำไมโค้ง
มฤตยูแล้ว ซึ่งคนตายไปตั้งเท่าไร เพราะอะไร นี่ก็เพราะเหตุ
ว่าคนที่เหมือนมาบประชันมันไม่ยอม มันไม่ประท้วง แต่ใช้
อิทธิพลไม่ให้สร้างถนนตัดที่เขา ถ้าไม่สร้างถนนตัดที่เขา
เขาได้เปรียบสองอย่าง หนึ่งเขาอยู่ที่เก่าสบาย สองที่ดินของเขา
มีราคาขึ้นด้วย ถ้าหากว่าถนนเฉียด ถ้าเราไต่ยินว่ากฎหมายอยู่
เหนือกฎหมาย เราอย่าลืมนึกว่ากฎหมายคนเดียว สองคนมันเหนือกฎหมาย
และเหนือกฎหมายด้วย เรามักจะไม่พูดกัน อันนี้มันน่าเจ็บใจ
มาก ที่มันพูดกันข้างเดียวเท่านั้น ผมพูดมามากแล้วและก็รู้สึก
ว่า ถ้าใครจะเอาที่ผมพูดไปบิดเบือนมันก็คงจะทำได้สำเร็จ (หัวเราะ
และปรบมือ) แต่อยากจะเรียนว่าในนามของผู้บริหารมหาวิทยาลัย
ธรรมศาสตร์ ในเวลานี้ผมอยากจะเรียนว่า มหาวิทยาลัยธรรม-
ศาสตร์ของเรายังเอาใจใส่เรื่องการเมือง ยังคงเอาใจใส่ในเรื่อง
ทุกข์สุขของประชาชน ยังเปิดประตูกว้างสำหรับประชาชนอย่าง
ที่ผมเขียนไว้ ใครจะไปจากทำพระจันทร์ไปถนนพระอาทิตย์
หรือจากถนนพระอาทิตย์ไปทำพระจันทร์ก็เดินผ่านได้สบายเสรี
ใครจะ demonstrate ใครจะอะไรที่สนามหลวง ก็มาใช้ส้วมที่
ธรรมศาสตร์ ถ้าหากว่าเป็นชาวไร่ชาวนามาจากที่ไหนเขาก็เข้ามา
เราจะยอมเขาหรือไม่ยอม เขาก็เข้ามา เมื่อเขาเข้ามาเราจะไล่เขา
ได้อย่างไร คราวสุดท้ายผมก็เขียนไปถึงท่านนายกฯ ถึงปลัดทบวง
ว่าชาวนามาแล้วนะครับ ๒,๐๐๐ คน จะให้ธรรมศาสตร์รับไหม
ถ้าไม่ให้ธรรมศาสตร์รับก็ให้ไปอยู่ที่อื่น หาที่ให้ ท่านก็บอกว่าได้
แล้ว (หัวเราะ) ดีแล้วหมายความว่าอย่างไร ก็หมายความว่าอย่างไร
เราไปเที่ยวในต่างจังหวัด ทำงานในต่างจังหวัด ไป ๒๐-๓๐ คน

เขาอุทิศส่หาพูกหาอาหารมาเลี้ยงเราอยู่อย่างสุขสบาย พวกชนบท มาเพื่อประท้วงต่อรัฐบาลต่อสังคมอันไม่ยุติธรรมของเขานี้ แล้ว เราให้เขามาอยู่ที่ธรรมศาสตร์ พวกเราทำอะไรให้เขาไม่ได้ พูกเราก็ทำให้เขาไม่ได้ เขาก็บอกว่าไม่ต้องหา เขาปิดกวางเอง ที่เตียน ๆ นั้นนอนได้ไม่อะไร ข้าวปลาเราช่วยนิด ๆ หน่อย ๆ นี่เป็นของเราที่น่าจะกระทำ เพราะฉะนั้น ที่ผมอยากจะเรียนก็คือว่า ธรรมศาสตร์เราต้องเอาใจใส่ต่อการเมือง ไม่มีปัญหา เพราะเหตุว่าถ้าไม่มีการเมืองแล้วธรรมศาสตร์มันจะไปไม่รอด และหมายความว่าวิชาความรู้จะก้าวหน้าไปนั้นมันเป็นของหลอก ไม่ใช่เป็นของจริง เราจำเป็นที่จะต้องเอาใจใส่กับการเมือง เราจำเป็นที่จะต้องเอาใจใส่กับทุกข์สุขของประชาชน ทุกข์สุขและเอกราชของประเทศไม่มีปัญหา เราจำเป็นจะต้องทำ แต่ว่าการเอาใจใส่กับการเมืองนั้นมีขอบเขตอยู่ และขอบเขตนั้นคืออะไร คติของผมก็คืออย่างที่ผมได้เขียนและได้พูดอยู่ตลอดเวลา คือว่า สันติประชาธรรม สันติประชาธรรมหมายความว่าเราจำเป็นที่จะต้อง มีประชาธิปไตย เราจำเป็นจะต้องมีเสรีภาพ สมภาพ ภราดรภาพ หลีกเลี้ยงไม่ได้ แต่นอกจากนั้นเราจำเป็นจะต้องมีสมรรถภาพ สมรรถภาพก็เกิดจากวิชาความรู้ซึ่งเราจะประสิทธิประสาทให้แก่ นักศึกษาของเรา และนอกจากนั้นเราจะต้องทำตัวอย่างให้แก่เด็ก รุ่นหลังนี้ว่าเราไม่จำเป็นที่จะต้องใช้วิธีฉ้อฉล วิธีโกงเขา เราก็สามารถที่จะยืนหยัด ทำให้บ้านเมืองของเราดีขึ้น ก็คือ หมายความว่า เรามีศีลธรรมข้อสุดท้ายที่เราจำเป็นจะต้องแนะนำกับนักศึกษา รุ่นใหม่ ๆ ของเราก็คือว่า วิธีที่จะนำไปสู่เป้าหมายหรือประชาธรรม กล่าวคือ จะต้อง มีเสรีภาพ จะต้อง มีภราดรภาพ จะต้อง มีสมรรถภาพ และจะต้อง มีธรรมะนั้น วิธีการที่ดีที่สุดคือสันติวิธี

อย่าใช้วิธีรุนแรง ต้องพยายามที่จะใช้สติปัญญาของเราเป็น
ประโยชน์ แทนที่จะใช้ความรุนแรงซึ่งเป็นธรรมชาติของสัตว์
เดรัจฉานทั้งหลาย ทำให้เกิดสิ่งที่เราต้องการ หวังว่าธรรมศาสตร์
และการเมืองจะคู่กันไป และจะคู่กันไปด้วยสันติประชาธรรม
ขอบคุณ

นายกกล่าว: ทางสมาคมเศรษฐศาสตร์ ธรรมศาสตร์ ขอ
ขอบพระคุณท่านอธิการบดีธรรมศาสตร์ ดร. ป่วย ที่มาให้
ความรู้ ความคิดความอ่าน และเกี่ยวกับประวัติความเป็นมาและ
อนาคตของมหาวิทยาลัยเรา ซึ่งพวกเราก็ได้ซาบซึ้งเป็นอย่างดี
ขอขอบพระคุณครับ